

ДЯК. 36.431

99184

К. П.

Букварь

ДЛЯ

ЯКУТОВЪ.

1897/1

Изданіе

ПРАВОСЛАВНАГО МИССИОНЕРСКАГО

Общества.

В А З А Н Ъ.

Типографія Императорскаго Университета.
1897.

В 99184
К. П.

РЕКАТ.

ИЗДАНИЕ
1897 г.

Букварь

ДЛЯ

ЯКУТОВЪ.

Издание

ПРАВОСЛАВНАГО МИССИОНЕРСКАГО

Общества.

КАЗАНЬ.

Типографія Императорскаго Университета.

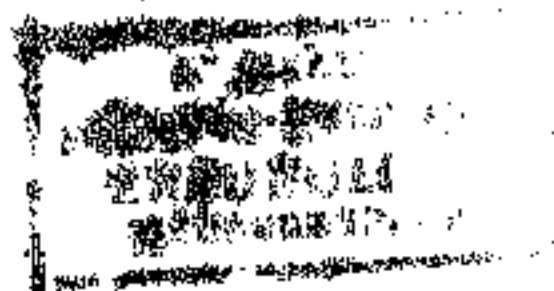
1897.

ИЗДАНИЕ
1897 г.
УЧЕБНОЕ
ВЕЩЕ

Р/як 36431

Отъ Совѣта Братства Св. Гурія печатать разрѣшается. Октября
31 дня 1896 г.

Предсѣдатель Совѣта Братства Св. Гурія **Анастасій,**
Епископъ Чебоксарскій.

ЯКУТСКІЙ ОТДѢЛЪ.

Аа, Ää, Бб, Гг, Дд, ДҔдҔ. Ее, Ёё,
Ии, Іі, Кк, Лл, Мм, Нн, НҔнҔ, Оо, Öö,
Пп, Рр, Сс, Сс̄, Тт, Уу, Ӯү, Хх,
Чч, Ыы, Ьь, Ээ, Юю, Яя, Йй, Й̄й̄.

Уу, Ӯү, Рр. Ӯ, ӯр, ур, ур-ӯ, ӯр-ӯ.
Ур-ӯ ӯр.

Оо, Öö, Бб. Бу, бор, б̄ур, бо-р̄ӯ. Бу
ур. Бу ӯ. Бу б̄ур. Бу бо-р̄ӯ. Бу ур-ӯ.

Тт. От, б̄ут, тур, тут, т̄ӯ, тот, от-ӯ,
то-рут, у-рут. Бо-р̄ӯ от. Бу т̄ӯ. От-то
от-т̄о. От-ӯ от-т̄о. Тот б̄ур. От-ӯ тут.
Б̄у-тӯ ӯр. От-ӯ у-рут тут. Бу б̄у-рӯ тут.

Аа, Ää. Ат, тар, бат, бар, а̄т, б̄ар,
б̄а-ра, та-ба, ту-рар, ба-рат. Та-ба б̄ар.
Б̄ур ту-рар. У от-о б̄ар. От-т̄ӯ бар. О-т̄ӯ-
та тут. Тот ат ту-рар. Ат б̄а-ра.

Ыы, Ы̄ы. Ыт, ыт, быт, т̄ы, а-т̄ы, а-р̄ы, бы-р̄ы, ы-т̄ы, ыт-ы̄р, ты-б̄ыр, та-б̄ыр, бы-тыр, ба-ры, ба-р̄ыр. А-ты ыт. Ы-ты ыт. Ыт ту-рар. Бы-р̄ы б̄ар. Бу ту-рар а-ты ыт. Бы-р̄ы о-то б̄ар. А-т̄ы о-то б̄ар. Ат ты-б̄ырар. А-ты тут. Тур, бар, о-ту от-т̄о.

Лл. Ал, ыл, ол, бул, тыл, булт, ла-ба̄, ыл-ла, ыл-ла̄, ұл-лар, лы-ба, бал-та, а-ла, бы-лыр, бы-лыт, та-лы̄, ұ-лар, ұ-ла̄т, то-ло-ру, а-т̄ы-ла̄, лы-ба-ла̄, бул-та̄. Ол а-лы тут. Ол а-ты ыл. Та-лы̄ б̄ур б̄ар. Бы-лыт-тар б̄ал-лар. А-лы ыл-ла. Ыл-ла̄. А-т̄ы ұ-ла-ра. Лы-ба-лыр. Ты-лы бул. У-ла-ры бул-ба-та. Ұл-лар. О-лор. Бул-та̄.

Кк. Ук, ык, кут, кур, тык, кыл, кыл ы-тык, бы-тык, то-кур, кұ-та, кы-ра, кұ-ба, кы-тыл, кы-т̄ы, а-к̄а-ры, ба-лык, кұ-лут, тул-лук. Ұта кут. Кұ-ру ыл. А-р̄ы-та ык. Кур о-ту ыл. Кур тар ту-рар. А-ты кыт-та б̄ур ту-рар. Кыл а-ты тут.

А-ла а-ты а-ты-ла̄. Ёы-тат, та-лы̄ б̄у-р̄у
тут. Ёы-ра ёы-ты̄ о-то бар. Ёы-тыл
бо-р̄у-та.

Хх. Хар, х̄ар, х̄а, хор, хах, тох, ха-
ра, ха-рах, та-р̄ах, а-тах, бат-тах, быр-
тах, к̄у-мах, о-лох, то-бох, та-лах, ха-
тат, ы-р̄ах, ах-ты̄, ̄у-ла̄х, х̄ал-ла, ха-ты̄-
ла̄х. Х̄а-ры ̄у-ла̄. Ха-ра ха-рах. Ха-ра
бат-тах. Ха-ра а-ты тут. К̄у-мах тох-
тор. Ха-ра б̄ур х̄ал-быт. То-кур хо-т̄у-
ру ыл. Бу ха-ра у-ла-ры тут. Быр-тах
та-ры тох. Та-лах о-т̄у-та тут. Ха-ра
ха-рах-т̄ах ха-ра а-ты тут. Ха-та-ты
ха-та̄.

Сс. Тас, т̄ус, т̄ас, тус, сот, сыт, сос,
сас, с̄ас, сыс, с̄ыс, к̄ыс, ыс, ̄ус, с̄а,
ас, а̄с, бас, б̄ас, быс, б̄ыс, к̄ус, к̄ус, сор,
ал-бас, а-лыс, са-б̄ы, сы-ты̄, са-ты̄. С̄ас
х̄ар ̄у-лар. Бу х̄ас сы-тар. К̄ыс-та-ра
бар-бат. Ё̄с-т̄ах са-р̄ы-та а-ты-ла̄. С̄а-та

а-ты-лас. Ха-ра тыс-тāх ат. Бās-тāх а-ты тут. Сыт-тāх о-ту ыл. Ха-ра сыт-тык-тāх. Бūr ал-бас-тāх кыл. Саты бар. О-ту тас. Бар, сā-тат. Сот-то-ру ы-рās-тā. А-рy сы-ты буо-лар.

Нн. Āн, сон, сун, ун, хан, о-рон, да-бāн, ах-сāн, ал-тан, а-ны, ал-бын, ы-нах, а-тын, ны-рy, то-лон, са-нā, та-ны, кy-лун, хо-нy, ха-рын. Ā-ны ас. Бу y-нан сун. Бу со-ну а-ты-лас. Сар-сын бул-тy бар. Кy-лy-ну тут. Ал-тан со-лy-ру ыл. Ы-нах да-бā-на. Ха-ры-ны быс. О-ро-ну сот. Ā-ны ас-тын-нар. Хо-нy о-то сы-тар. Ыт ал-тан со-лy-ру са-лыр Хā-ны тох. Ны-рy тос-тy-бyт. Бар, со-ну ыл. Бар, а-тын кy-лy-ну тут. То-лōн быр-тах от-тōх.

Чч. Чох, ач-чык, чy-чāх, чах-чы, ыч-чат, чā-чар, оч-чyт, ча-бы-чах, ту-

тāч-чы, о-лōч-чу, чо-ко-рōн, чār-ча-хāн,
 чо-рōн, чо-хūr, ча-кыр, чо-ху, чох-чо, бар-
 ча, нū-ча. Хā-ры чох-чо-лō. Ач-чык оч-
 чут ок-ко бар-бйт. Кы-ра чы-чāх о-ло-
 рор. Ча-бы-чах-ха ū бār. Чā-ча-ры тарт.
 Ха-тат хал-пах-тāх ча-бы-чах-ха бā-ра.
 Бар, чā-ча-ры ыл. Чо-ху сы-тар. Ча-бы-
 чах-ха ū-та кут. О-ту чох-чо-лō. Чы-
 чāх ча-бы-чах-ха о-ло-рор. Нū-ча ы-рās
 буо-лāч-чы. О-лōч-чу-лāх бұл-тū бар.
 Ха-ра, чох сы-тар. Чо-рō-ну кūrт. Бар-
 ча-ны ы-рās-тā. Чо-хūr-ру ыл.

Ии, Йй. Бй, бйр, кйр, ис, йс, тйс, син,
 йн, кйр, ик-ки, ти-рй, йр-бит, и-ти, и-тй,
 и-лй, бил-ли-рик, ти-ти-рик, и-ти-рик,
 и-лин, сис, тйт. Бйр ат ок-ко кйр-бит.
 Ик-ки ат сы-тар. Йр-бит ыт бār. Ти-
 рй-ни та-рт. Ки-ни ик-ки тй-лāх. И-тй
 ū-ну тох. Ки-ни и-тир-бит. Ти-ти-рик
 ох-ту-бут. Ти-рй-ни ха-тар. Ки-ни ок-ко

к̄ир-бит. Бар, к̄у-л̄у-н̄у тут. К̄ы-т̄а-нах
т̄ис. К̄ир, а-тас, ̄у-та ис. Чо-х̄у к̄ы-тах-
ха к̄ир-бит. Ат ок-ко к̄ир-бит. Бил-ли-
рик о-рон.

Мм. К̄ым, ким, им, нам, м̄ар, мас,
м̄ус, м̄ус, мин, м̄у-т̄ук, ма-н̄ы, м̄а-н̄ы,
о-м̄ук, и-лим, к̄у-мах, к̄ы-чым, сы-м̄ыт
сы-ма, ы-м̄ы, а-ма, ту-м̄у. М̄ар ̄у-та уол-
бут. Ол м̄у-т̄ук-ка о-ло-рон ы-м̄ы ыл-л̄ыр.
Он-но сы-м̄ыт сы-тар. К̄им ха-та-та сы-
тар? Ту-м̄у к̄ир-бит. Ол мас-ка ы-м̄ы
о-ло-рор. М̄ус ир-бит. Мин ы-м̄ы ыл-л̄ы-
рын ис-ти-би-тим. Бар, к̄ы-чым-на̄х а-ты
тут. Бар, о-ту м̄ус. К̄ым ̄у-та о-ту уот-
т̄у сыс-пыт. М̄а-ны к̄ыс ы-нах-та-ры ма-
н̄ыр.

Гг. Ба-га, са-га, то-г̄ус, о-го, о-г̄ус,
а-га, и-г̄и, а-г̄ыс, а̄-г̄ы, ал-г̄ыс, а-гал,
ал-гас, ар-гас, ар-гах, ар-г̄а, ар-г̄ыс, сыл-
гы, ы-гар, а-га-быт, ̄у-ба-гас, ба-га-на,

ба-ла-ган. То-гүс о-гүс күот-та. Бар,
кү-гас а-ты түт. А-гыс ат ү ык-са-ты-гар
ту-рал-лар. Ки-ни ал-гас ар-га̄ бар-быт.
А-га-быт а-гыс о-го-лōх. Сир кы-ла ар-
га-гар к̄ир-бит. Сыл-гы-ла-ры ы-гы-ма.
А-гам ал-гас кү-гас а-ты м̄им-мит. Бар,
кү-гас а-ты тү-тан а-гал. Ки-ни от̄ү-та
ал-та ба-га-на-лāх. О-го и-г̄й-ни ыл-ла.
О-го-лор а-га-ла-рын ү-та-гын хан-нар-
быт-тар.

Яя, Я̄я. А-я, ү-я, а-ян, ы-я̄х, а-ян, кы-
ты-я, сы-мы-я, тү-рү-я, кү-тү-я̄х, тү-лā-я̄х,
ба-я-гал, кү-түр-гү-я, ха-ра-я-бын, ү-тү-
я-бын, үо-я-бын. Күс ү-я-тын бул-лум.
Б̄ир кы-ты-я суо-ра-ты тох-тум. Ы-я̄х
тах-сы-быт. Ба-я-гал ман-тан ы-рāх.
А-тах-нар кү-түр-гү-я тах-сы-быт. У-түя
сыт-та-гы-на тү-рү-я ки-ни ык-са-ты-гар
о-лор-бут. Мох-со-гол а-ян-нā-быт. А-ян-
тан с̄а-ха-ры а-ты-лас-шыт-тар. Он-но а-я

сы-тар. Мин ту-ла̄-я-гы ха-ра-я-бын.
Ман-тан ба-я-гал ы-ра̄х. Ку-ту-ях кы-
ты-я-га к̄ирбит.

Сс. Ки-си, си-сик, сы-сык, са-сыл, бу-
сук, а-с̄ы, б̄ы-сас, бы-с̄ы, би-сик, бы-сах,
ы-с̄ы, б̄ы-с̄а, а-сат, бу-сар, а-т̄ы-сыт, а-са-
гас, а-ба̄-сы. Ол ки-си б̄ы-са-сы с̄ир. Бар,
а-с̄а. Ку-с̄у бу-сар. И-ти о-г̄у-с̄у а-сат.
Бы-сах сы-тар. Би-сик ы-я-нан ту-рар.
А-с̄ы та-ры у-с̄ак-ка кут. Суо-ра-ты
а-с̄ы-ма. И-ти туо-ра бы-с̄ы-ла̄х ки-си.
Ку-са-ган а-т̄ы-сыт ки-си-ни бат-т̄ыр.
С̄а-сыр-быт сыл-гы ту-рар. Сы-сы-гы бу-
сар. Бар, и-сит, ким ы-с̄ы-т̄ыр. А-ны
а-с̄ы-ма, сыл-гы-лар куо-туох-та-ра. Ол
ки-си кы-сыл са-сы-лы̄ а-т̄ы-лы̄р.

Њњ. Муњ, тањ, куњ, тоњ, са-ња, у-ња,
ма-њан, та-њас, хо-њор, ы-њ̄ыр, му-њур,
ма-њ̄ас, хањ-ха, а-њ̄ар, и-њ̄ыр, муњ-на̄х,

хоң-нуо, то-ңус, Та-ңа-ра, о-лоң-хо, му-
 ңур-чах он-ку-чах. Тоң нӯ-ча са-ха-лы
 са-ңар-бат. И-ңй-ри бы-сы-ма. Са-ңа су-
 ор-ган бар, а-ты-лас. Кы-сың-ңы суол
 кы-тā-нах. Та-ңас-кын ты-ры-та ты-ты-
 ма. Тым-ны, то-ңуо-гүң, хат-тан. У-ңа
 ā-ны са-бы-ма. Хо-ңор хā-сы бул-лүм.
 Ак-кын хаң-ха-ла. О-гүс-кун муң-нā-
 ма. О-лоң-хо-то о-лоң-хо-ло. Бар, ма-ңас
 ы-на-гы тут. Та-ңа-рат-тан кут-та-ның.

Ўү, Ӱӱ. Күн, тӱн, үс, ӱт, сүс, күс,
 ӱт, сӱр, сӱр, кү-кӱр, кү-лӱ, ӱң-кӱ, ӱ-гүс,
 ӱ-рӱң, бӱ-гӱн, кү-рӱң, сӱ-лӱ-кӱн, кү-тӱр.
 Күн кйр-бит. Та-ңа-ра-га ӱң. Тӱн ха-
 ра-ңар-быт. Ат ӱ-нӱн бул. Ӱ-тӱ ис. Кӱ-
 кү-рӱ о-ңор. Ӱс ат куот-та. Бӱ-гӱн
 а-ты-ла-бат-тар. Кӱ-тӱр буо-лу-ма. Ӱ-рӱң
 ы-нах хо-нӯ-га тӱ-рар. У-рӯ-га мин ӱң-
 кү-лӱ-бӱн. Ки-си-ни кү-лӱ гы-ны-ма.

Ки-ни к̄ү-с̄үн кис-тир. С̄ү-л̄ү-к̄үн б̄уо-л̄у-
ма. Мох-со-гол с̄үс ы-нах-т̄ах. Кы-сын
с̄үс-к̄үн то-ңо-р̄у-ма. К̄ү-р̄үң ы-нах а-гы-
ях. Ол ки-си үс с̄үс ат-т̄ах. Бир то-ңус
ү-с̄ү а-ты-лыр.

Ää, Ää. Ü-lä, барт, ү-ләх, ат, ä-mäx,
си-mäx, бә-ләх, б̄үр-г̄ас, ä-mäx, к̄ä-г̄ä,
к̄ä-т̄ах, с̄är-г̄ä, ис-к̄äx, к̄ү-т̄är, м̄ä-ник,
с̄үр-б̄ä, к̄ä-ң̄ät, ис-т̄ä-бин, к̄ä-ң̄и-р̄и, ä-т̄ä-
г̄ä, к̄ä-т̄ä-г̄ä-р̄ин. Ки-ни ү-лә-г̄ä бар-быт.
С̄är-г̄ä ä-mäx б̄уол-б̄үт. Ä-mäx-син ы-нах
ыр. Ол ки-си с̄үр-б̄ä та-ба-ны куот-тар-
быт. Си-mä-ги т̄ы-ты-ма, үр. Ки-ни к̄үн
т̄ух-ха-ры ү-лә-л̄ир. У-р̄ү-га б̄ä-ләх-т̄ä-
с̄äl-л̄är. Б̄är-г̄ä-с̄ä-ни а-ты-лас. Б̄ä-рик ы-
лар ки-си ку-са-ган ки-си. Би-си-ги ы-нах
ä-тин с̄и-бит. Бу с̄är-г̄ä-г̄ä а-ты х̄äl-ла-
ры-ма. Ä-т̄ä-г̄ä-ни кус с̄ир. М̄ä-ни-ги-р̄ä-
м̄ä. Б̄үр-г̄ä-си-н̄än үт-т̄ä-м̄ä.

Öö, Öö. Öр, öт, көт, көх, көр, б̄ö-р̄ö,

тө-бө, өр-бөх, көх-хө, бүү, күүөх, бүүөр,
 үөр, кө-төр, күү-рүү, кө-төх, кө-хө, кө-
 гө-рөр, кө-түр, кө-рө-бүн, күүө-гүү. Ор
 гуо-рак-ка буол-бут-тар. А-ры си-ми-ри
 ө-төр. Кө-төх сөү-сү-нү ө-лөр-бүт-тәр.
 Би-си-ги көх-хө кө-рүү-лүү-бүт. Бар,
 ы-нах-та-ры көр. Бө-рө та-ба-ны ө-лөр-
 бүт. Мас тө-бө-тө син-ни-гас. Ки-ни
 өр-бөх та-ңас-тāх. Си-ми-ри бүүө-лā.
 Күүөх о-ту кил-лār. А-мис бүүөр-дāх ы-
 нах. Он-но үөр хās о-ло-рор. Күү-рүү
 кы-ты-ты-гар кө-төр-дөр о-ло-рол-дор.
 Кө-хө-гө та-ңас-кын ы-я-ма. Күүө-гүү-гүн
 көр. Күү-рүү-гүн кө-түр.

Дл. Дал, да-ба, да-бāн, до-гор, дүү-
 лүүң, күүн-дүү, быр-дах, дар-кы, кир-дик,
 кыр-дык, до-гүүр, дор-гөн, дол-бүүр, бур-
 дук, дул-га, ор-дук, үр-дүүк, ан-да-гар,
 көр-дүүр. Ат бур-дук-ка кир-бит. Дал
 ā-нын а-сан, сыл-гы-ла-ры та-сār. Бур-

дук-тан ор-дук ас сүөх. До-го-рум бир
 ат-тāх. Дол-бүр-га бар ү-тү ы-лан ис.
 От ох-сор-го дул-га кур-дук бую-кас-тāх
 туох-да сүөх. Бар, а-ты ы-ңыр-дā. У-сүн
 дү-лүң о-юр ык-са-ты-гар сы-тар. О-юр-
 дā-гы ар-га-гар кй-рā и-лик. До-гү-ру-
 нан тул-лү-гү бул-түл-лар. Кы-сын быр-
 дах сүөх. Бур-ду-гү үр-дүк а-ра-ңас-ка
 ү-рал-лар. Бар, ы-на-гы көр-дө. Ту-са-та
 сүөх-ха ан-да-га-яр са-там-мат. Кысын
 са-ңа дор-гō-но ыраx и-сил-лär.

Джж. Джол, жаң, жыл, жик-ти,
 жах-тар, күр-жāх, жāң-кир, жā-бы,
 быр-жа, мо-жү, ү-жүор, жо-руо, жа-
 гыл, жār-хан, жал-хāн, кыр-жа-гас.
 Бу бāрт жа-гыл ат ту-рар. Бу ы-нах
 жы-лы туо-руо сүөх. Ки-ни а-ла а-та
 ор-то жо-руо ат. Быр-жа бы-тык, сār-
 кāн сā-сāн. Ки-ни көр-сүө жах-тар.
 Уō-рāх-тāх ки-си джол-лōх. Кыр-жа-гас

кѣи-си-ни ы-тык-тыр буол. Бы-лы-рын
дзон бәр-кә джаң-нә-бы-та. Уо-лум джаң-
кѣир тә-сы бул-бут. Туо-ра күр-дә-ги-
нән хә-ры күр-дәл-ләр. Кѣи-ни ма-ңан
а-та жал-хан сыл-гы. Мин бүгүн джик-
ти тыл-лары и-сит-тим.

Йй. Тәй, тай, бәй, бай, дуй, суй, тый,
тый, ый, тай-га, у-руй, бу-руй, дой-
ду, ай-дән, май-дән, май-гы, ай-мах,
мо-гой, джү-ләй, бү-рүй, нич-чә-гәй, тө-
гү-рүй, кү-руй-бут. Тәй, тух и-лй-бәр
бә-рый. До-го-рум тай-га-лә-быт. Ол ту-
мул-га бәй дзон о-ло-рол-лор. Со-лүр-гүн
дуй-дат. Кы-та-гы суй. То-го дой-ду-гар
бар-бак-кын? Ай-мах-та-рым а-тын сир-
гә көс-пүт-тәр. Кѣи-ни джү-ләй ту-гу да
и-сти-бәт. Би-ли-гин са-ха си-ри-гәр мо-
гой суох. Кѣи-ни тый-да-ры ту-та бар-
бы-та. ый тах-сы-быт. Бәй кѣи-си кү-
руй-бут от-тох. Кѣи-ни-ни бу-руй-да-ма.
Кү-лү тө-гү-рүй.

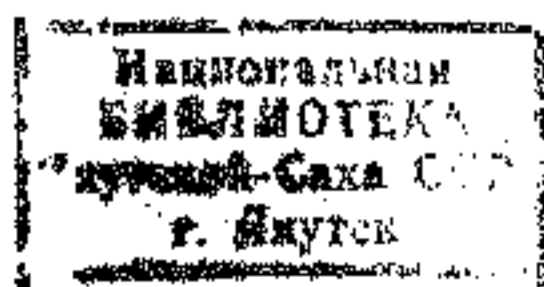
III. Хоп, хап, тап, пүт, па, хоп-то, хал-пах, хос-пох, көп-пөх, кып-тый, тап-тал, хап-та-гас, хап-та-гай, хап-та-сын, жап-тал-га, тап-тыбын, хал-пах-тыбын. Хоп-то көп-пү-тә. Бу уок-ка хал-пыт бур-дук. Мин а-га-бын тап-тыбын. Ха-тап-шын уо-ран ыл-быт-тар. Бу тап-тал-ла̄х а-тым ту-рар. Көп-пөх тү-сә и-лик. Хо-бу-ла-бат буол, хоп ку-са-ган суол. Бар, хос-пох а-нын сап. Би-си-ги үс-пут үчү-гай кып-тый-ы о-ңо-рор. Тә-рә-гәр сү-гә-нән хап-та-сы-ны суо-рал-лар. Бы-лы-рын хап-та-гас бәр-кә үм-мүтә. А-ры-ны хал-пах-та̄х и-сик-кә үр.

IV. А-һах, ха-һах, ку-һа, ку-һах, ку-һас, ту-һах, та-һах, а-һы, ы-һыр, а-һы-ла̄х. А-һах-ха кир-бич-чә са-ңар-бат буол. Кү-сүң-ңү ха-һах бәрт ха-һах буо-ла̄ч-чы. Үс-ка ку-һа сү-гә-тә о-гус-тар. Бы-һыл ку-һас да са-һын буо-лар. То-

ңус-тар та-һа-гы ө-лөр-бүт-тәр. Ä-мәх-
син та-һах-тәх хәм-ар. А-һы-ны о-ңо-ру-
ма. А-һы-ләх ки-си жо-ло суох буо-лар.
Ол ки-си о-бур-гу кыр-бае ä-ти ы-һыр-
быт. Бы-лыр сә-ри жо-но-ро ку-һа-гы
кә-тәл-лә-рә. Ма-ңан ат ту-һа-га тос-ту-
бүт.

Л. Д. И. С.
Б ь. Силь, кәль, күль, күүоль, кыль-
дзы, бұль-чут, баль-чыр, чаль-чыр, күү-
бүль, былъ-чыр-хай, хор-голь-джуң, былъ-
дзы-ры, халь-дкә-һы, аль-джар-хай, буор-
галь-дзы. Саңа буор-галь-дзы-та о-ңо-рон
а-га-ләр. Силь-гин со-тун. Кәль, до-гор.
Чох күль буол-бүт. Күүоль-гә аль-
бәх күс о-ло-рор. Со-лур кыль-дзы-тын
о-ңор-тор. Ки-ни бәрт бұль-чут ыт-тах.
Баль-чыр о-го о-ло-рор. Хо-сү-луох-тә-ра
чаль-чыр буо-лу-ма. Бар, ол сы-тар күү-
бүлү ыл. Былъ-чыр-ха-һы бу-са-ры-
ма. Гуо-рат-тан аль-бәх хор-голь-джу-ну

36431

а-гал-быт-тар. Халь-джā-йы хā-ра үл-бут.
О-гүс кү-рүө-нү аль-джап-ныт.

Э э. Быэ, быэр, тыэ, тыэл, кыэ, сыэ,
кы-тыэн, ыэ-ры, ы-рыэ, ба-рыэх, быс-тыэ-
га. Ха-ра быэ-ны а-гал. Ха-ра тыэ ы-тыр.
Чы-чāх ы-рыэ-тын и-сит. Тыэл от-том-
мут о-тү ох-тор-бут. Быэ-ра у-лап-ныт.
Ки-ни ыэ-ры-ты-ган да ки-си бую-лар.
Кыэ-ны кү-рā-нах сир-гā үр. Сыэ-ны үл-
ла-ры-ма. Күс-тāх-тик тар-ды-ма, быэ
быс-тыэ-га. Сар-сын кā-лār, бул-тү ба-
рыэх-ныт. У-лар-дар кы-тыэн тую-рā-гын
сйл-лār. Ха-рыэ-гың, у-ла-хан кыр-ба-сы
ую-бу-ма. Кы-тā-нах ā-ти ки-ни кыэ-ян
ыс-тыэ суо-га. Ок-во ба-рыэх-пын са-мыр
тү-сār.

Іі—Ии. Ки-мій, ким-ңи-ній, тій,
і-йā, би-тіі, ти-біі, кā-біі, тā-біі. Ха-я
сир-тāн кāль-бит ки-си-ги-ній?—То-ңус
о-мук си-рит-тāн. Ы-нах о-тү кā-біі-ār.
І-йā-гин ы-тык-тыр буол.

Е е, Ё ё. Кіеп, біе, біер, кіер, біес, діе, діен, сіең, сіеп, сіен, жіе, кіе-сә, ки-ніе-хә, кә-ріес. Ү-тү-лүк-пүн кіеп-тә-мә. Ха-та-ты біер. И-ти кіе-би ыл. Бү-гүн бір ха-ра біе-ни а-ты-лас-тым. И-ти ы-нах-та-ры кіер үр-тә-лә. И-ли, а-тах біес-ти тар-бах-тах. Сар-сын ку-лу-ба мун-нях-ха ба-рар діен бү-гүн са-ңар-сал-лар. Тү-сәх-ха тү-бәс-пит у-ла-ры сіең, сіе-бит. Сіе-ним сар-сын а-ян-ныр. Уй-бән ал-та ба-га-на-ләх жіе-ни ту-тар. Сар-сын кіе-сә муң-ха-лы ба-ра-быт. Бү-гүн би-сіе-хә хо-но-бут. Ки-ни кә-ріе-син әп-пит. Уй-бән ки-ни-ни си-тиех буол-бут. Бә-ри-ги біер-бәт буол. Ки-ми да сә-ніе-бәт буол. Хан-та-ян ту-ран сил-лә-би-тиң ха-рах-хар тү-сүө діен өс хо-сө-но. Тә-бы-рын: бір ти-ти сыл-ла-та кә-лә кә-лә хас-тыл-лар.

Ё ё, Ё ё. О-өх, то-өн, чо-хо-өр, о-гон-

нёр, о-ёр-рум, А-й То-ён, то-ё-бун, по-ёк, хош-по-ёр, чох-чо-ё-бун, мōй-нё-гон. У-рут оң-ку-ча-гы о-ёр-рум. Ол уол о-ёх-тōх. То-ён у-лар-ды бар-быт. О-гон-нёр та-нах-тāх хā-мар. О-гом чо-хо-ён о-ло-рор. У-рут и-ти ма-сы о-ёр-рум. И-ти двах-тар сā-ха-ры то-ёр. Уй-бāн чох-чо-ён о-ло-рон ы-тар. Мōй-нё-гон бус-пут. Ко-лы-ма а-га-быт-та-ра по-ёк-тāх-тар. А-й То-ён ай-бы-та хал-лā-ны, си-ри, кōс-тō-рү, кōс-тү-бā-ти. Тā-бы-рын: бы-лыр-гы үй-ā-гā то-ён кыл кā-лāн, үс сы-мы-ты сы-мыт-тāн кā-сāн, бар-быт.

Юю, Юю. О-юр, ку-юр, о-юн, хо-ю, о-ю, хо-ют, о-ю-лүр, ку-юр-дā. Ы-нах ха-ра-ңа о-юр-га ту-рар. Сās джон ку-юр-дүр. Кү-ю-ру-нап ба-лы-гы бул-түл-лар. О-юн-нап-пат буол. Хо-ю буту-гас-та а-гал. Хо-ют а-га-лār. Ки-ни ма-сы о-ю-лүр. Ха-ра ою-лāх та-ңас-тāх.

I.

Кәңсә, догөр, туюх тыл-өс бәрий гуоракка?
Кисіеяхә кәңсіеях оннук туюх да суох.—Оттон туту
кәңсәлләр, тоён улларыяр діен? Кәңсәлләр дй,
ким биләр, кирджиктәрә дү, сымыялара дү.

Бирдәрә кутар, иккистәрә исәр, үсүстәрә үнәр.
Икки тирбәстәх, икки үсүктәх, ортотугар кйн-
нәх.

Бирдә икки киәи бұлту барбыттара. Бирдәрә,
сыгынах анныгар кйрән баран, догоругар үөгү-
лүр: «кәлә тарт, әсәни туттум!»—Манна агал.—
Кыәйбашын.—Оччого байаң тагыс.—Тахсыәхшын
әсә ыпшат, сieri гынар.

Әтиллибит тыл үрүң көмүс, әтиллибәтәх тыл
кысыл көмүс.

Ханна иннә, онно сап.

Ән джәгәр туту гынагын?—Ойнобун, сүрә-
бин, көтөбүн.—Ол кәннә туту гынагын?—Сайыш
ынах хомүябын, кысын ынах ұлатабын, хәр күр-
жәбин.—Ол кәннә туту гынагын?—Тай! ити кәннә
туту гыныәмый?—Туту гыныәмый да?—Үөрән.

Ән санәгар хайдагый-үөрәхтәх киәи ордук дү,
үөрәгә суох киәи дү?—Бир үөрәхтәх оннугар икки
үөрәгә суогу бiерәлләр, ону да ылбалттар.—Үөрәх

—сырдык, үөрәх сүога—хараңа дїр нўча омук
өсўн хосоно.

Түохтāгар даганы күччүгүї, түохтāгар даганы
күстāх.

Атан баран нимїйбāt.

Көрөн баран чыпчылыыбат.

Сўс києи бїр сыттыктāх.

ÄРÄЙДÄХ-БУРУЙДÄХ ÄР-СОГОТОХ.

Äрāйдāх-буруйдāх Äр-соготовох дїен үөскāн үө-
дүйāн озорор үсў.

Бу Äр-соготовох бысытā тутўта буоллагына, уон
ыллар харыс усталāх, тўорт харыс түорамāх, бїс
харыс сарыннāх, үс харыс өттүктāх, сўон тїт
курдук сотолōх, үрүсхал харыя курдук уллук-
тāх, хашыт хатың курдук бөгө харылāх, үн
тїербāєин сага харахтāх, сыспат илїлāх, āндāйбāt
ärбāхтāх, табар тарбахтāх, сўөмāйдїр сөмўйāлāх,
орто уостāх, тāң тїстāх.

Кўсā буоллагына, түшпүт тоң маса төсторүта
барар, хашыт хатың маса хайыта барар, тāрый-

быт түрар маѳа силистѳн сиѳнѳр, хамнашпыт маѳа хасѳты хѳлар, үшпүт үөтѳ үөгүлү хѳлар, үктүө-
бүт сирѳ көңүрүтѳ барар, түрбүт тоң сирѳ тобу-
лута ыстанар, хѳмпыт хашпыт кырдала хабырыта
барар, сиедьбит сирѳ сиѳнѳритѳ барар, ашпитѳ
ѳтиң буюлар, тѳммыта тыѳл буюлар, саңарбыта
сата буюлар, көрбүтѳ чагылган буюлар.

Санѳ хотон тѳйбѳт уйгул дойдута, хорголь-
жун хонүлѳх, сыѳ сыѳылаѳх, көмүс томтордѳх, арѳ
булгунняхтѳх, ѳт мураннаѳх, барылыр бар тыѳлаѳх,
кылыр хара тыѳлаѳх, сынынар сѳрдаѳх, үрүмѳ-
тѳйбѳт үт күөллѳх, сөтүөлүр сүрүктѳх өрүстѳх,
үсуга сүөх күөх далай баягаллаѳх.

Жіетѳ үота буюлагына, күөх үнѳр хонүтун
ортотугар киѳи харага сѳтар түөрт уоц түшүк-
тѳх, түөрт муннуктѳх кильбѳгир, көмүс балаганнаѳх.

Жіетин тула үс көсүнѳн үрүң көмүс бүтѳй-
лаѳх, көрүлүр күрүөлаѳх, жѳрбаяр даллаѳх, сѳер-
кѳлѳ тѳльгѳсѳлаѳх, кильбѳгир тѳергѳннаѳх, үп үрар
тогүс тимир хоспохтѳх, ат түруорар алтан амнѳр-
даѳх, кулун хѳяр хоргольжун хасѳлаѳх, сүөсү хѳ-
яр сибиніес титиктѳх, тоѳн сѳргѳлаѳх, ыллыр чѳ-
чѳхтѳх.

Илин діекки ѳргиллѳн түрар күлатин ашыт-

тан көрө тагыстагына, күүх үнәр хонүтүн орто-
түгар үнән турар ахсыта сүөх үйәләх ар мастах.

Соғурү диекки көрө тагыстагына, үрдүк том-
торун үрдүгәр кыс жахталлар кәрә таңастарын
кәтән, сиегисән сибигинасә туралларын күрдүк
ары хатыңшах.

Аргә диекки көрө тагыстагына, әдәр үөл жөн
көргө барары кьергәнәр таңастарын кәтән кәккә-
ләсән туралларын күрдүк кәрә тит ойдөх.

Хотугу өттүн көрө тагыстагына, сосолөх сон-
пөх, оюләх әтәрбәстәх тоңус оолоро жерәңкәй-
дән сырсан исәлләрин күрдүк ыәрга түбәләх.

Таңаса-саба буюллагына, киргилләх кыс истах
соннох, күүх бөрө саңыяхтах, сиегән буюжулах
буюбура бәрғәсәләх, көмүстәх биләләх үсүордах
әтәрбәстәх, синнәләх кәтинчәләх, көмүс күрдәх,
солко күсәвтәх, сукүна сашыяләх, сотон ылар
хататтах, толбоннох үс тиритә тәлләхтәх, хара
сасыл сүорганнах, күба түтә сыттыктәх.

Туттар сәбә буюллагына, алта киси атыпнат
мүос сәләх, балыксыт киси мас балаганын сага
малтәр оногостөх, Суотту үса охсубут сүлумах
охтөх, аттах үс охсубут атыржах охтөх, Батылы
үса охсубут быра охтөх, үс пүт үңүләх, биес

пүт¹ батыяла̄х, тогүс пүт тимир чомшо сүлүгә-
ста̄х.

Көлөтө буоллагына, хамыла̄х хара атта̄х, сие-
лила̄х сьер атта̄х, жоруолур чуогур атта̄х, сүрүк
кара̄ атта̄х, бултур булур атта̄х, көрүлур көгөль-
чөр атта̄х, жарбаяр жагылла̄х атта̄х, аяһһа
миннар сатта̄ булае сиелла̄х, кудунула̄х көгүлла̄х,
көмүс туйахта̄х, ала була кутуркта̄х арагас ат-
та̄х.

А Д Ж И Г А Н.

Аджиган киеси көрүөгәр тух да үтүөтә агаль-
гәтә сүох¹ дойдү. Сирин джүсүнә маннык: Ажи-
ган кыэрагас икки хая ыккардыгар турар, тула
ыт мунна башат хараһа оюра; бу оюрга уончата
атыллыргыш гытта тобуккар дieri бырыла̄х көп-
пөххө батыллыһ. Үнар отонтон бәллар: ула̄х
отон, кис отон, халтагас, уһуохта̄х отон, дөлү-
сүөн.

Түптәләс тымны кысына агыс ый; бу агыс
ыйга ичигәс таһас киеси санныгтан түспәт. Сайына
икки ара̄ ый, күсүннәх сәса бирди ый.

Хәр джетәгәр үрдүктүк түсәр; киcини охторор тыәл үрәр; тымны киcи тыныш хаяр; күн кыбыһы икки ый кәриһәр киcи харагар хасан да көстүбәт.

Онно бұлтулар: таһара табатын, хара сасылы, кысыл сасылы, кырсаны, тийһи, хара әсәни, үрүһ әсәни.

Сир буолан баран туох әмит үчүгәйә суох буолбат: сайыһы икки ый кәриһәр күн кирбәт, үөрүйәгә суох киcи төсөгө утүя сытыәх кәмин булбат.

Әжитәһ таcыгар өрүскә альбәх үтүө балык бәр. Онно бәр: түт балык, анды балык, чәлбас, хатыс, чыр, мүксүн, өмүл, маягас, ол кәннә альбәх кыра балык.

Бу үтүө балык түс суогуттан бәркә альджанар.

Кирдиги кимтән да куттанымна әтәр буол.

Манылаттаргың, күндүләттәргин даганы кирдиги әтәр буол.

Байаһ өйгүнән озор.

Үөрәх байдагар ордук.

Үөрәгә суох әрәри бары тылынан кәшәтәччи
ким бәр буолуогай?

Алта атахта̄х, муоста̄х, кышатта̄х; сылгы дїөх-
тән сылгыттан атын; ынах дїөхтән ынахтан атын;
мөсөөк дїөхтән мөсөөктөн атын.

КЫСЫҢҢЫ АЯН.

Хонор сирбитигәр сирджиттәр тухтагар да урут
аттартан ырдыларын түсәрбиттәрә, ол кәннә хары
сиргә дїери күрпүттәрә, курәнах масы талап маста-
быттара. Уоту оттот, чайныкка солүрга хары симән
уну оргуншуттара. Чай итїтә хаммытын тарга-
тарын кытта, утуар сирї оворбуттара. Маңнай кы-
ра мас мутугун халыңнык тальгәтән баран, ол
үрдүгәр ыңыр тәлліяләрин тальгәшпиттәрә; бу
үрдүгәр әсә тирїтә тәлліги тальгәшпиттәрә. Бу
икки ардыгар бусарбыт кїесәңҗи асыр асытын
асән баран, барт түргәнник сыгыныяхтанан тәл-
ләхшитигәр сышыштыт. Сигїйбит әтәрбәшитин,
кәтинчәбитин, үтүлүктәрбитин, сїктәрә тагыстын
дїөн, дириң харга көмпүттәрә Саптыбыт суорган-
нарбыт илїөхтәритгәр дїери күөс быстыңа сытан
баран утуйбушут.

Сассыярда, халлан сарыта хәрға көммүт, жіө-
тәғәр ордүктүк кӯрбүт, таңаснытын ылап, бәрт
тіетәлһәнән таңнан баран, титирй-титирй хәрынан
сӯммүшүт. Ол кәннә чәйы исән баран, әміе аям-
мытығар түрбүшүт.

Сурах әрә діен итәғәйбәт буюл.
Балыкка ү, көтөргө салгын, киәіехә бүтүн ан
дойду.

Оннiо оннiонан, үлә үләннән.
Бүргәси мөсөк иһгәр кистең сүога.
Толоруттан сүрдәх толору, миннигәстән сүр-
дәх миннигәс, әмиетән сүрдәх әмис.
Көтөр огото көмүсү ытыран озорор.
Кәрчәғәйтән кәльтәғәй хамыяхтәх басар.
Балаған үрдүгәр чарпа тохтон сытар үсү.

КӘМПӘНДӘИ.

Кәмпәндәи діел үрәх кытыгыттан кысын үл-
дән тахсар, булгуннях күрдүк, кыәлтата сүох ыя-
сыннах түс. Бу түс үс жүйсүннәх: күрдәттй кө-
стөр жәңкир үрүң, кытарымсыя сасархай, халлан

Өңүи күрдүк күөх. Асытын күсә мильжи сиенар
түстәгар иккиннан оччо ордук күстәх. Бу түсү
соготох Бүлү әрә жоно сир, Якутскайга да атын
да сиргә ильпәттәр тиейтә ыраханлык турарыт-
тан. Бу кылтата суох үтүө түс сас, сайын айы
самыры кытта бүлкүсан ұлан халар, кысыныгар
әміе үөскүр.

Ырәхтәгыга кирдик тыл туохтәгар даганы
ордук күдүт.

Түгү ысың, ону хомүең.

Агыяхтык саңар, әльбәхтик оңор.

Барыта асыга, соготох кирдик халыга.

Холлогос түос сага кынаттәх, кыдама атырдах
атахтәх, от чүпняк кыл.

Тас тиңиләхтәх, түос үлүңахтәх, сүм нуохай
бухатыр бар үсү.

ТОҢУС КЫСЫҢҢЫ АЯНА.

Биеги хонор сирбитигәр түсүшпүт. Түсәт,
туохтәгар да урут, ырдылары түсәрән баран, та-
балары босхо ыталабыттара. Ырәштатыннар диең

тәсһ табалар мөһнюларыгар, былас аңара үсүн, киһи харытын сага суон мастары байталан ышпыт-тара. Бу кәһнә бйр сиржит, үсүн маһы ылан, хәры сунтурута аһнян көрөһ, кытәнах сире бул-бута. Бу сиргә бисегһи диринһ хәры күржүөһпү-түгәр дйери. бйр сиржит оттуох маһы кыра гына тырыһкаләбыта, иккис сиржит отучча урагаһы бысан, мүтүгүн ырастан баран, хәры күрпүт сир-битигәр тасшыта. Маһна маһнай үс урагаһе төбө-түн бйргә бәһн баран, альчаччы туруорбуттара. Бу байбыт урагастарга сорох быһыт урагастарын төгүрүччү туруортан баран, бурүо әрә тагыстын дйен үрдүгәр күчтүгүй асагаһы хәлларан баран, сарыһнан бүтәччи сашытара. Киһи арычча бөк-чөһөн кйрәр хаягаһын хәлларан баран, ураһа тулатын төгүрүччү хәрыһан хайбыттара. Бу кәһ-нә әльбәх кыра мүтүгү тонөн ураһа иһитәр тула тәльгәһпиттәрә; бу үрдүгәр ыксары түрүллән бай-ылыбыт кыл тирпә тәлләхтәри тәльгәһпиттәрә. Чәй иһән баран, үтүйбүшүт.

Сассыәрда, халлан сары илигинә үсүктан, сйгә тагыстын дйен, хәрга көммүт таһаспытын хөстөн ылан, таһнан баран, чәй иһиппит. Сыр-дык буоларын кытта, сиржиттәр мамыкталарын ылан табалары тулпүттара. Таһаны бу күр-

дук туталлар: сүрбәттән тахса булас, үсүн син-
нигәс хольчорхой мамыктаны уңа илиләригәр тўра
тутан баран, икки үсүгүн хаңас илиләригәр ту-
тан туран, тўрбўт быәларын уонтан тахса булас
туран таба муосугар кәсәлләр. Быә баран таба
муосугар әриллә түсәр. Таба быәны биләт хам-
нәмна туран биерәр. Басыгар атын быәны кәтәрдән-
нәр, сietән ильжәлләр.

Тутан агалтән баран, сиржиттәр табалары
хаңхаләбыттара. Урасаны, иситтәри хомуян кәль-
гійән баран, табалары ырдан баран, күн оюта
бисиги аттаммышыт.

Жол сор икки киcини кытта сәргә сыльжал-
лар.

Бурдук отун төбөтө мәлилиннәгинә бурдук буо-
лар.

Балаган үрдүгәр кәльтәгәй хамыях сытар үсү.
Киржик тыл күннәгәр сырдык.

Үләсит киcи тот, сүрәгә суох киcи аччык.

Харыстанар киcини Таңара харыстыр.

II.

Вв. Вал, вол, волос, ва́ша, това́р, по́вар, ухва́т, самова́р. йва.

Цц. Цицо́, у́лица, ити́ца, ку́рица, ца́пля, оте́ц, ку́рце́ц, па́лец, пе́рец, пше́ница.

Шш. Ко́шка, шу́тка, ша́ш, ва́ш, ше́ст, ша́нка, шу́шка, ша́ша, шу́ба.

СОЛОМОН ҮГӘЛӘРӘ.

Иси́т, куту́кам, ага́ң, ка́скиль ты́лын, ба́тыма
и́һаң, ка́риес ты́лын.

Хаса́ңға дие́ри ака́рылар аба́сы ко́рүөхтә́рәй
үө́рәги?

Үө́рәги ы́ңыра́р буо́ллаххына, үрү́ң ко́-
мү́с ку́рдук ко́рдүр буо́ллаххына, ба́й ку́рдук
прди́р буо́ллаххына, Та́ңара кутгалы́н о́йдүө́ң,
Та́ңараны би́ләри бу́луо́ң.

Бы́ян о́ңоруо́х буо́ллаххына, кы́салгала́хха
ко́мө́лөс.

Агы́яхтык у́туя тү́сүө́ң, агы́яхтык у́тукту́ тү́-
сүө́ң, агы́яхтык, илги́н тү́өскә́р у́ран ба́ран, сы́та
тү́сүө́ң.

Оччого, асан исар киеси курдук, жадаарың
кәліе, уорух курдук кысалгаң кәліе.

Үрүң көмүс кәриетә ылың мин үөрәхин; үө-
рәх ырас кысыл көмүстәгәр ордук.

Күсаганынан мунюллубут бай киесихә тусаны
агалбат, кирдик суол өлөртөн бысыр.

Кәскиль тылы тапгаччы, үөрәги таптыр.

Көнө кирдиксит албын тылы абасы көрөр,
айылах байәтин сатырдар.

Өйдөгү гытта ыльжаччы, өйдөх буолуо, акә-
рыны гытта айәләсәччи, акәры буолуо.

Акәры кеситтән өйдөх тылы истибат буоллах-
хына, киниттән кіер бар.

Жадаңыны кысаяччы, атагастаччы кинини
Айбыты (Ан Тоёну) ытыктабат; Кинини (Аи Тоё-
ну) ытыктаччы кысалгалахха көмөлөсөр.

Кысырымтагай киеси өсү күрдәр, тудуюмтагай
киеси өсү мөлтөтөр.

Үтүөнү күсаганынан төлөччү киеси дкититтән
күсаган арагыә суога.

Үчүгәй ат улахан байдагар ордук, үчүгәй су-
рах кысыл көмүстәгәр ордук.

Сүрәххин үр үөрәххә, күлгәххын дагай көр-
сүө тылларга.

Тас ыарахан, кумах да ыясыннах, ол да тын-
нар акары уора киниләрдәгәр ордук ыарахан

Бары аһшит тылларым-кирджик тыллар абаат;
киниләргә тух да албын суох.

ИСУС ХРИСТОС АШИТ ТЫЛАРА:

Көрдөсүн, бәриллө асөехә; көрдөң, булуоххут;
тоңсуюң, асыллыә асөехә.

Аһахха кирәччи быртахтабат киһини, хата
аһахтан тахсәччи, ол быртахтыр.

Бай киһи Таңара царстватыгар кирәен кәриетә,
холкүтүк иннә кулгәгынан тәбиен кыл кирән тых-
сыга.

Ким аһигиттән бастың буолуогун багарар буол-
лагына, (ол) кулут буоллун асөехә.

Тапта Аи Тоён Таңарагын бүтүн дүшагынан,
бары санагынан, — бу бәр бастың улахан кәскиль.
Ол кәннә иккис киниөхә тәһнәх кәскиль: тапта
чугастагыгын (урүтүн, догоргун, ыәлгын, бары
жонү), байаң байагин таптырың күрдүк.

Таңара үөрәгә суох, аңардас асыр асынан
киһи тыннах буолуо суога.

Тугу атын жоонорго оңортуооххутун багарагыт, сол-курдук байыгит әсиги киниләргә оңоруң.

«Аи Тоёнум, Аи Тоёнум», әрә диеччи Миехә, халлән царстватыгар кїрїе суога, хата халләннәгы Агам көңүлүн хоту сыльжәччы (ол кїрїегә).

Кәлиң Миехә бары әрәйдәхтәр, кысалгаләхтар, — Мин әсигини сыннатыәм.

Ыксагын таптә, өстөххүн абасы көр дїен (былыр) әтиллибит тыллары әсиги истәгит.

Мин буоллаххына, әтәбин әсїехә: өстөхтөргүтүн таптәң, әсигини кырәччыларга үтүө тылы әтиң, әсигини абасы көрөччүлләргә үчүгәи оңоруң, әсигини да атагастәччылар, баттәччылар тустарыгар Таңарага үңәр буолуң.

Оччого әсиги халләннәгы Агагыт уолаттара буолуооххут: Кини ыягынап күп кусагаттарга үтүөләргә да тахсар, самыры да кирдиктәхтәргә, кусаган да суолләхтарга Кини бїерәр.

Әсиги таптәччыллары таптыр буоллаххытына, онтон әсїехә тух төлкө буолуогай? Мытарьдар да ити курдук оңорботтор дуо?

Догор әрә догоргутугар үтүөнү санасар буол-

лаххытына, туюх үтүө ордугу оңорогут? (Оүрэгэ да суох) омуктар итини оңорботтор дуо?

Ол буоллагына, хайдах халланныгы Агагыт аҕиенэ толору үтүөлэх, сол курдук аҕиити толору үтүөлэх буолуҥ.

Жон көрдүн диеҥ, жон иннигэр умна биерэргиттэн сэрэниҥ; иннэ гымматэххытына халланныгы Агагыттан төлөбүр ылыэххыт суога.

Ол буоллагына, умнаны түһүтэриҥ сагына, албыннар, синагогаларга үдицаларга бар жон хайгытыннар диеҥ, гыналларыҥ курдук умна биерэбин диеҥ сурах ытыма. Кирдик аҕабин аҕиеха: иннэ гынан кинилэр бэйэлэрин төлөбүрдэрин ылаллар.

Умнаны бу курдук биерэр буол: хаҕас илиҥ билбэтин, түгү уҕа илиҥ оңорорун.

Умнаҥ ким да билбэтинэн буоллун, оччого кистэлэҥи көрөччү Агаҥ илэ айнеха биерэгэ.

Таһарага үһтэххинэ, албыттар курдук буолума; кинилэр синагогаларга, суоллар да арахсыларыгар тохтөн тураннар, жон көрдүн диеҥ, үһүөхтэрин таптыллар.

Ай Таһарага үһтэххинэ, жиегэр кирэн, аҕыҥ сабан баран, Агагар кистэн үһэр буол: кистэлэҥи көрөччү Агаҥ илэ айнеха биерэгэ.

Онтон Таңарага үңә тураңыт, (сүрәгә сүох) омуртар курдук, ордугү әтимәң; киниләр, әльбәх тыллары әттәхпитинә исилләхит дй саньлар.

Инна гынан, киниләргә тылы буолумаң, Агагыт әсиги тухха кысанаргытын көрдөсө да иликкитинә биләр әбәт.

Кисиләр айыларын халларар буоллаххытына, әсиги да айыларгытын халланнагы Агагыт халларыәга.

Кисиләр айыларын халларбат буолхытына, әсиги да айыларгытын халларыә сүога.

Курәнах күннәнәргит сагына, албыттар курдук санәргәбат буолуң; киниләр, жон иннигәр курәнах күннәнәччиктәринән көстүөхтәрин исин, сырайдарын күлүгүрдәлләр. Кирдик әтәбин әсіехә: инна гынан, киниләр төлөбүрдәрин ылаллар.

Курәнах күннәнәччигинән жон иннигәр көстүмүөң исин, хата Агаң иннигәр курәнах күннәнәччигинән көстүөң исин, ән курәнах күннәнәххинә, баскын аңыныәхтә, сырайгыш да сүй, оччого кистәләңи көрөччү Агаң илә әйехә біергәгә.

Үбү сир үрдүгәр муннюмаң, онно үөн жәбин да сир, онно уоруяхтар да (жіе) аннынан хасалнар уораллар.

Хата үбү халлāн үрдүгар муннюң, онно үөн, жабин да сібәттәр, онно уоруяхтар даганы, (жие) аннынан хасаннар, уорбаттар.

Ханна үшкүт, онно сүрәххит бәр буолуога.

Äти харах сырдатар. Харагың көнө буоллагына, бүтүн äтиң сырдык буолоуга.

Харагың албын харах буоллагына бүтүн äтиң хара буолуога. Иннә гынан бәйяң искәр бәр сырдыгың хараңа буоллагына, хайдах хараңа буолоуй?

КУННÄТÄ ТАҢАРАГА УҢАР МОЛИТВАЛАР.

Ага, Уол, Святой да Тын Таңара атынан Аминь.

Слава Äйәха, бисиги Таңарабыт, слава Äйәха!

Сататаччы, кирдик тына, бары сиргә бәр буолаччы, барыны да толороччу, бары үтүөнү тутаччы, тыннах да гыначчы Халлāн Ырәхтагыта, кәль, бисиги испитигәр олохтон, бары быртахтан бисигини ырастә, бисиги да дүшаларбытын үтүөләх буолаңнын быса.

Святой Таңара, Святой бөгө, Святой öльбөт, абыра басигини.

Слава Агага, Уолга, Святой да Тыңа аны, өрүтүн, үйәләр да үйәләрин туххары. Аминь.

Бәрт Святой Троица, бисиги айыларбытын ыра-ста, Басылык, бисиги ылга суох суолларбытын халлар, Святой, кәләңңин бисиги ыльжардабы-тын Атың түсугар үтүөрт.

ИСУС ХРИСТОС ЖОҢҢО БИЕРБИТ МОЛИТВАТА.

Халланнар үрдүләригәр бәр Агабыт бисенә! атың Айенә святөйдәннин; сир үрдүгәр көңүлүң Айенә халлан үрдүгәр курдук буоллун. Бүгүңү күннәги асыр ашытын күлү бисеихә бүгүн; хай-тах бисиги халларабыт байабит іестәхтәрбитагәр, солкурдук халлар, бисеихә бисиги іестәрбитин. Альжархайга да бисигини килләримә, хага бисигини албынтан быса. Уйәләр туххары Айеннәрә буолаллар абат царстваң, күсүң, славаң да. Аминь.

Русскій отдѣлъ.

Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Іі, Кк,
Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Іі, Кк,

Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх,
Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх,

Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ъъ, Ээ, Юю,
Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ъъ, Ээ, Юю,

Яя, Ѳѳ, Уу, Йй.

Яя, Ѳѳ, Уу, Йй.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14,

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14,

15, 16, 17, 18, 19, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80,

15, 16, 17, 18, 19, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80,

90, 100, 200, 900, 1000.

90, 100, 200, 900, 1000.

Тъ. Пыль, пыль, голъ, голъ, гладъ, кладъ, битъ, битъ, сталь, сталь, далъ, даль, долъ, тронъ, тронъ, гниль, гниль, паръ, паръ, снятъ, плоть, плоть, кладъ, кладъ, братъ, братъ, дурень, дурень, трусь, трусь, уголь, уголь, скорбъ, скорбъ, носъ, ось.

Вв. Валъ, волъ, вы, товаръ, поваръ, йва, Иванъ, самоваръ, Поповъ, таковъ, волосъ, вата, воротъ, ухватъ, корова, Василий, воронъ, ворона, вороной, Викторъ, Варвара, варваръ, правый, ровный, кровь, кровный, покровъ, ровъ.

Самоваръ кипитъ. Иванъ поить коровъ. У Попова волосъ мало. У Василия много товару. Воронъ и ворона дерутся. Варвара почерпнула много воды. Онъ далъ Виктору кровь. Кровь красная. Иванъ правъ. Ровъ наполненъ водою. Воръ схватилъ ухватъ. Онъ виноватъ предъ тобою. Виноватый стыдится своей вины. Правый винитъ виноватаго.

Жж. Жаръ, жарко, жаркій, ужасъ, ужасный, пожаръ, жадный, жертва, багажъ, обжора, Жанъ-Жакъ, желаніе, пожеланіе, животъ, положъ, пожалуй, живой. Дома жарко. Сегодня жаркій день.

Январь ужасно холодное время. Пожаръ уничтожилъ половину города. Этотъ жадный волкъ. У меня болитъ животъ. Положь на животъ тёплую кружку. Я поймалъ живого крота. Желаніе моё исполнилось. Онъ жуётъ мясо. Жилётъ украли. Выписать журналъ и книжку.

Зз. Запоръ, заборъ, закалъ, зала, зола, земля, заць, задній, западь, козёлъ, позоръ, дозоръ, базаръ, возъ, провозъ, перевозъ, глазъ, узоръ, зайчикъ, жизнь, газета, зданіе, дознаніе, знаніе, зеркало. Мужикъ повёзъ муку. Возъ дровъ. Перевозчикъ перевозитъ. Зайчикъ ускакалъ отъ насъ. Козёлъ поднялся на заборъ. Безъ глазъ мы бы ничего не видали. Знаніе есть сила. Зеркало изображаетъ насъ же. У насъ длинная зала.

Цц. Овца, курица, церковь, улица, палець, лицо, мельница, царь, заяць, птица, цапля, отецъ, кунаць, перецъ, пшеница, конецъ, яйцо, цыплёнокъ. Скворецъ—птица. Птица летаетъ. Куницы торгуютъ. Курица—птица. Вася уронилъ чернильницу. Наши ушли въ церковь. У меня пять пальцевъ. У мельницы лежитъ заяць. Курица снесла яйцо. Цапля странная птица. Перецъ—не пшеница.

Шш. Кошка, шутка, нашъ, наша, вашъ, ваше, мышка, шесть, шестъ, шапка, шипка, шляпа,

груша, пушка, каша, шуба. Маша шила шубу. Суши шубу. Наши прjali. Ваши спали. Наша кошка стала стара. Отецъ купилъ шапку. Саша купилъ шапку: Я мою уши. Люби, Саша, Машу.

Щщ.=Щч. Щи, щука, щекá, вещь, шица, ящикъ, нищій, щицы, шавель, ящерица, щепá, лепши, гуща, шить, щель. Щи и каша—нища наша. Горшокъ котлú—не товарищъ. Щенокъ укусилъ за щекú. Щели малы. Нищему дали пишу. Щúку положили въ ящикъ. Щицы упали на шить.

Фф. Фунть, фартъ, шарфъ, штофъ, фонарь, фартукъ, филинъ, кафтанъ, картофель, грифель, фракъ, шкафъ, фуражка. Купи фунть сахару. Трофимъ пишетъ. Феня вяжетъ шарфъ. Филинъ купилъ фракъ. Франтъ купилъ новую фуражку. Кафтанъ виситъ у шкафа. Фока убилъ филина. Стефанъ купилъ фонарь и фартукъ.

Өө=Фф. Өома, Марфа, Өаддей, Тимоөей, Өеодоръ, Өеодосій, Аөанасій, Өеодотъ, Өекла, Өедора, Өеофанъ. Өедотъ да не тотъ. Өедулъ, что губы надулъ?—Кафтанъ прожогъ. А великá дыра?—Одинъ вóротъ остáлся. Өедя, сходи за Өедотомъ.

Ѣѣ=Ее. Ѣмъ, Ѣда, лѣсъ, лѣто, мѣсто, мѣлъ, мѣдь, рѣка, сѣно, рѣпа, вѣкъ, свѣтъ, слѣпой, снѣгъ,

телѣга, желѣзо, человекъ. Пѣтя ѣсть рыбу. Вѣня
хочетъ ѣсть рѣпу. Мама мѣситъ тѣсто. Звѣрь
сѣрь. Жилъ дѣдъ у рѣки. Были у дѣда лодка и
сѣть. Брату Пѣтѣ семь лѣтъ.

1.

1) Анна, Мавра, Варвара, Ирина, Марина, Минна, Нина,
Вавила, Лавра, Варнава.

2) Елена, Евменій, Ермилъ, Авраамъ, Ермій, Ермолай,
Евлавія, Еммануилъ, Илія, Иеремія, Юлія, Юліанъ, Юлій,
Вѣра, Авель, Ааронъ, Іоаннъ. Іона, Веніаминъ, Нилъ, Ириней,
Эмилиа.

3) Павелъ, Поликарпъ, Параскева, Пелагія, Павли, Пла-
тоніда, Парамонъ, Поташій, Петръ, Пименъ, Платонъ. Про-
кѣпій, Борисъ, Викторъ, Викторинъ, Татіана, Терентій, Ти-
монъ, Титъ, Тихонъ, Давидъ, Дарія, Дѣмна, Далматъ, Да-
ніилъ, Гавриилъ, Димитрій, Товитъ, Каллистратъ, Капитонъ,
Карпъ, Кирилъ, Киръ, Клеопа, Климентъ, Кодратъ, Иоан-
нѣкій, Иннокентій, Корнелій, Косма, Алексій, Гликерія, Глѣбъ,
Ксенія, Калерія, Капитолина, Александръ, Агасія, Акилина,
Агриппина, Германъ, Георгій, Гордій, Григорій, Гурій, Ге-
расимъ, Геласій, Августа, Харитонъ, Харлампій, Христина,
Мелхиседекъ, Надежда, Сергій, Самсонъ, Самуилъ, Симеонъ,
Сила, Сильвестръ, Спиридонъ, Соломонъ, Сусанна, Савва,
Завхей, Захарій, Зиновій, Зосимъ, Зинаида, Зиновія, Зоя,
Власій, Анастасія, Николай, Екатерина, Лидія, Ольга, Ели-
завета, Марія, Матрона, Андрей, Адрианъ, Левъ, Константинъ,
Владимиръ, Антоній, Василий, Олимпій, Макарій, Максимъ,
Любовь, Антонина, Аписія.

4) Констанцій, Вячеславъ, Филиппъ, Флавианъ, Филаретъ,

Нафанáилъ, Софія, Глафіра, Филимóнтъ, Флэгонтъ, Флоръ, Фóка, Фóтій, Феврónія, Фíва, Стефанъ, Аеиногѣнъ, Аѳанасій, Θεόδоръ, Θεадѣй, Θεοφάνъ, Θεοφύлъ, Θομά, Θεοгѣнъ, Θεοгнóстъ, Θεολóтъ, Θερακóнтъ, Θεκλα, Θεοδόра, Θεοδόсія, Θεοκτίста, Θεοφάνія, Θεοφύла, Тимоѳѣй, Доровѣй, Геровѣй, Евфросинъ, Варсонóфій, Трофимъ, Трифонъ, Нифонтъ, Неофитъ, Матѳѣй, Пафнύтій, Филóсофъ, Евфимій, Амплій, Вареоломѣй, Иосáфъ, Ιόσιφъ, Кíѳа, Μεθοδῆй, Митрофанъ, Никйфоръ, Евфросинія.

Аввакѹмъ, Авдій, Авенйръ, Авессаломъ, Авраамій, Адáмъ, Адóльфъ, Азарій, Алфѣй, Аммосъ, Амвросій, Ананія, Анастасій, Анатóлий, Антипа, Антиóхъ, Антипатръ, Антонинъ, Аполлинарій, Аполлóнъ, Аристархъ, Аркадій, Арсеній, Артѣмій, Архиппъ, Вадимъ, Валентинъ, Валерій, Валеріанъ, Варлаамъ, Вассіанъ, Венедиктъ, Викарій, Викентій, Виссаріонъ, Вонифатій, Всеволодъ, Вукóль, Гедѣонъ, Геннадій, Героній, Даміанъ, Діодоръ, Діомидъ, Діонисій, Дометій, Донатъ, Досифѣй, Евгѣній, Евдокимъ, Евдоксій, Евелій, Евлámпій, Евсѣвій, Евсигній, Евстаѳій, Евтíхій, Елеазаръ, Елисеѣй, Емилианъ, Ермогѣнъ, Игнатій, Игорьъ, Иларіонъ, Иліодоръ, Инатій, Иполитъ, Ираклій, Ирнархъ, Иродіонъ, Исаакій, Исаія, Исидоръ, Измаилъ, Іакíнѳъ, Іасонъ, Іессѣй, Іисусъ, Іокимъ, Кассіанъ, Кипріанъ, Кіррѣъ, Клавдій, Лаврентій, Лавръ, Лазаръ, Леонидъ, Леонтій, Лонгинъ, Лотъ, Лукá, Лукіанъ, Манассія, Маркеллъ, Маркъ, Мартинъ, Меркүрій, Миронъ, Михайлъ, Михѣй, Моисѣй, Паумъ, Несторъ, Нибаноръ, Никонъ, Онисимъ, Опүфрій, Памфилъ, Пакратій, Пантелѣймонъ, Парменій, Парменъ, Парфеній, Пахомій, Порфирій, Протасій, Прóхоръ, Родіонъ, Ромánъ, Савватій, Севастіанъ, Серапіонъ, Сімонъ, Сосипатръ, Тарасій, Христофоръ, Хрисанъ, Θεοδόсий, Θεοκτίста, Θεοφιλάктъ.

Агафія, Алексáндра, Аполинарія, Аѳанасія, Валентина, Василисса, Вáсса, Евгѣнія, Евдокія, Евлámпiя, Евраксія, Евсѣ-

вія. Іулітта, Іуліанія, Іустіна, Клавдія, Клеопатра. Людмила, Меланія. Наталія, Олимпіада. Церпетуя, Нінна, Пульхерія, Райса, Рімма, Серафіма, Стефаніда, Фотівія, Теодотія, Теодузія.

Адамъ, Азотъ, Аккаронъ, Антиохія, Аримаея, Аскалонъ, Аѳины, Вавилонъ, Веѳиль, Виѳанія, Виѳезда, Виолеѳмъ, Виѳсайда, Гаваѳонъ, Газа, Гадара, Галаадъ, Галгаль, Геѳсиманія, Геѳъ, Голгофа, Гоморра, Дамаскъ, Изреель, Іерихонъ, Іерусалимъ, Іопшія, Капернаумъ, Кесарія, Магдала, Назаретъ, Никѳя, Ниневія, Рага, Самарія, Сарѳпта, Севоимъ, Сигоръ, Силоамъ, Силомъ, Смирна, Сидонъ, Стихемъ, Содомъ, Тиверіада, Тиръ, Хевронъ, Харазинъ, Экбатанъ.

Евфратъ, Іорданъ, Кедронъ, Нилъ, Тигръ, Араратъ, Гаризинъ, Елеонъ, Кармилъ, Ливанъ, Моріагъ, Нававъ, Синай, Сіонъ, Харавъ, Хоривъ, Ѳаворъ, Ермонъ.

Богъ, Господъ, Агнець, Богородица, Архангелъ, Ангелъ, Херувимъ, Серафимъ, Апостоль, Пророкъ, Святитель, Рай, Іерархія, Священнослужитель, Патріархъ, Митрополитъ, Архієпископъ, Архіерей, Епископъ, Пресвитеръ, Іерей, Священникъ, Діаконъ.

Храмъ, Церковь, Алтарь, Престолъ, Жертвенникъ.

Скнінія, Обрижаль, Ковчегъ, Стамна, Иконостасъ, Икона, Крестъ, Плащаница, Дивирій, Тржкїрій, Кадїло, Кадїльница, Ѳиміамъ, Паникадїло.

Сосудъ, Дарохранительница, Дїсбосъ, Потїръ, Звѳздїца, Лжїца, Копїе.

Фелонъ, Саккосъ, Рїза, Подорїзникъ, Стихаръ, Омофоръ, Епитрахиль, Ораръ, Поруци, Цоясъ, Орлецы, Панагія, Мїтра, Камілавка, Скуфья.

Біблія, Евангеліе, Апостолъ, Апокаліпсисъ, Часословъ, Служѣбникъ, Канонникъ, Трѣбникъ, Молитвенникъ, Октѣихъ, Типиконъ, Псалтырь, Псаломъ, Каѳізма, Канонъ, Просфора, Міро, Елѣй.

Крещеніе, Миропомазаніе, Причащеніе, Покаяніе, Елеосвященіе, Бракъ, Священство.

Рождество Богородицы, Введеніе, Благовѣщеніе, Рождество Христово, Срѣтеніе, Крещеніе, Входъ Господень въ Іерусалимъ, Воскресеніе, Вознесеніе, Пятидесятница, Преображеніе, Успеніе, Воздвиженіе.

Воскресеніе, Понедѣльникъ, Вторникъ, Средá, Четвергъ, Пятница, Суббота.

Январь, Февраль, Мартъ, Апрель, Май, Іюнь, Іюль, Августъ, Сентябрь, Октябрь, Ноябрь, Декабрь.

II.

Я гашу огонь. Ты вынимаешь гвоздь изъ стѣны. Онъ гонитъ стадо. Мы видимъ глазами. Молись Богу. Сегодня весь день шѣлъ снѣгъ, у васъ много бумаги. У васъ длинные ногти. На лугу стоятъ семь стоговъ сѣна. Будь внимателенъ. Охвъ вашего соседа стоялъ въ углу за лѣнность. Я люблю мою маму. Мы любимъ ѣсть ягоды. Я боюсь заболѣть. Онъ останется на всю зиму здѣсь. Онѣ шьютъ шубу. Зимой бываетъ много снѣга. Я объясняю имъ новыя слова.

Въ лѣсу много земляники. Тѣсто мѣсятъ изъ муки. Языкомъ мы узнаемъ вкусъ. Шуба виситъ на вѣшалкѣ. Къ намъ ѣдутъ гости. Злая собака кусается. Я сильно кашляю сегодня. Бойся Бога. Не смѣйся надъ калѣками. Не завидуй никому. Отгадай загадку. Я слышу лай собакъ. Лѣнтяй не любитъ

заниматься. Я пишу письмо. Ты пилишь доску. Вы пили
кисни. Землекопъ копаетъ землю заступомъ. Мама пошла
пойть коровъ. Намъ задали сегодня лёгкія слова. Назови
заглавіе этой книги. Твои занятія идутъ успешно.

Золотое кольцо. Заяцъ пугливъ. Пятнадцать да пять—
двадцать. Въ году двѣнадцать мѣсяцевъ. Въ этомъ мѣсяцѣ
двадцать восемь дней. Полотенце виситъ на сѣнѣ. Собака
лаетъ на зайца. Солнце далеко отъ земли. На небѣ показал-
ся мѣсяцъ. Мукъ мѣлютъ на мельницѣ. У этого купца много
ситцу. Я пѣлый день занимался списываніемъ съ книги.
Отецъ далъ за лошадь большую цѣну. Эта бумага благо-
цвѣта. Онъ выпилъ пѣлый стаканъ молока. Въ лѣсу поютъ
птицы. Цапля—болотная птица. Мой племянникъ уѣдетъ
въ пятницу. Ваша племянница купила соли на одиннадцать
копеекъ. Зеркало разбилося. Курица клюётъ зѣрна. Сестра
обрѣзала себѣ руку. Берѣза лиственное дерево.

Его имя—Теодоръ. Его фамилія—Филишовъ. Въ пудѣ
сорокъ фунтовъ. Я сплю на тюфякѣ. Онъ разграфилъ свою
тетрадь. Крестьянки носятъ сарафаны. Они готовятъ
урокъ изъ ариѳметики.

Я жду письма отъ брата. Ты живёшь близко отъ насъ.
Мы желаемъ завтра рано встать. Вы ложитесь спать поздно.
Они живутъ въ деревнѣ. Крестьянки жнутъ рожь. Лошадь
ржётъ. Жубы жужжатъ. На полѣ лежитъ снѣгъ. Моя мать
жаритъ мясо. Жаркое рѣжутъ ножомъ. Мы живёмъ въ Россіи.
Жеребёнокъ побѣжалъ въ поле. У журавля длинный носъ.
Братъ купилъ себѣ жилетъ и фуражку. На завтра мы ожи-
даемъ гостей. Въ іюнѣ и іюлѣ бывають жаркіе дни. Дядя
повѣсилъ ружьё на стѣну. Ты точишь ножъ.

Они чертятъ карандашомъ. Я прощаюсь съ матерью.
Ты обещаешь учиться прилежно. Онъ вынимаетъ изъ стѣны
гвоздь клещами. Мы ищемъ чернильницу. Вы возвращаетесь

съ охоты. Они щёлютъ лучину. Родители запрещаютъ намъ трогать чужія вещи. Корова щиплетъ траву. Щуку поймали въ рѣкѣ. Школа помещается въ деревянномъ домѣ. Ямщикъ сидитъ на облучкѣ. Топорище дѣлается изъ дерева. Пильщики пилятъ бревно. Эта женщина поймала ящерицу въ рощѣ.

Эхо повторяетъ голосъ человека. Это дерево—сосна. Этотъ, эта, это. Этого, этой, этому, объ этомъ.

Взирайтъ, взимайтъ, здравствуйтъ. Возвалъ, вздремнулъ, букварь, отвязъ, поклонъ, свекровь. Вязать, вязать, вьюга, вьюнъ, вьюшка, вьюнокъ, вѣдаться, вѣзжать, въ банѣ, въ дорогѣ, въ избѣ, въ изгнаніи, въ стопѣ, въ крепости, въ страхѣ, въ стѣчкѣ. Вволновать, взрыть, возвеселить, возмужать, возблагодарить, взорвать, войти въ обратъ.

III.

Здорово, кума?—На рынкѣ была.—Ты, кумушка, глуха? —Купила курицу и пѣтуха.—Прощай, кума.—Полтинникъ дала.

Мужики ходили далеко на работу.

Рыбаки ловили на озерѣ рыбу.

Берёзы выросли велики.

Кувушка рано зашла.

У мужика украли сундукъ, сундукъ были пустые.

Бабушка-старушка лежала на лежанкѣ, а дѣвочка-внучка играла подлѣ бабушки.

Добрыя дѣти дали слѣпому старикъ лепёшку.

Малые ребята играли на крылечкѣ, а телѣта играли на выгонѣ.

Кафтаны теплѣе рубашекъ.

Моему брату, Матюшке, четыре года.

Повезли Матюшку въ чужую деревню и отдали на вѣучку бузвцу.

Сърая лошадь везётъ сани.

Попадай поскорѣй моихъ лошадей.

Бѣдность не порокъ.

Конецъ дѣлу вѣнецъ.

Ушли два мужика вмѣстѣ на работу, рыли канаву. Рыли три дня, принесли три рубля. И три дня дѣлили три рубля, всё между собой спорили. Лучше бы эти мужики ещё три дня рыли канаву.

Лисица позвала журавля на обѣдъ и подала похлёбку на тарелкѣ. Журавль ничего не могъ взять своимъ длиннымъ носомъ и лисица сама всё поѣла. На другой день журавль въ себя позвалъ лисицу и подалъ обѣдъ въ кувшинѣ, съ узкимъ горломъ. Лисица не могла продѣть морду въ кувшинъ, а журавль всунулъ долгую шею и всё выпилъ одинъ.

Ѣхали два мужика, одинъ въ городъ, а другой изъ города. Они задѣли санями другъ за друга. Одинъ кричитъ: дай дорогу, мнѣ скорѣй въ городъ надо, а другой кричитъ: ты дай дорогу, мнѣ скорѣй домой надо. Они долго кричали. Третий мужикъ видѣлъ и сказалъ: кому скорѣй надо, тотъ осадитъ назадъ.

Былъ одинъ глупый мужикъ. Онъ пошелъ въ лѣсъ за дровами. Деревя всѣ были велики. Онъ сталъ срубить вѣтви. Одинъ сукъ на лиственницѣ былъ высокъ. Мужикъ влѣзъ на сукъ, спиной къ дереву и срубилъ сукъ. Другой сукъ былъ ещё выше. Мужикъ влѣзъ на сукъ и, чтобы короче срубить, сѣлъ на него лицомъ къ дереву. Онъ рубилъ немного и сталъ сукъ трещать; мужикъ былъ радъ и сказалъ: впередъ всё такъ буду рубить. Но сукъ смомался и мужикъ сорвался.

Пришла мышь въ гости къ лягушкѣ. Лягушка встрѣтила мышь на берегу и стала её звать къ себѣ въ хоромы подь воду. Мышь ползла, да воды хлебнула и насилу жива вонь вылезла.—Никогда, сказала она, къ чужимъ людямъ въ гости ходить не буду.
